

ALTERNATYWA

S T O W A R Z Y S Z E N I E

SOLIDARNOŚĆ WALCZĄCA

ODDZIAŁ WARSZAWA

www.solidarni.waw.pl

**„ALTERNATYWA” była pismem Solidarności Walczącej Oddział Warszawa- ukazywała się do 1990 r.
11 Listopada – Mamy Niepodległość**

Kalendarium

1914, sierpień. Wybuch I wojny światowej. Na ziemiach polskich walkę prowadzą między sobą zaborcy– Niemcy i Austro-Węgry przeciw Rosji. Obie strony publikują odezwy do Polaków wzywające do współdziałania i zawierające ogólne obietnice bez zobowiązań prawnych.

1914, sierpień. Powstanie Legionów Polskich walczących z Rosją.

1915, sierpień. Rosjanie wycofują się z Królestwa Polskiego.

1916, 5 listopada. Deklaracja monarchów Niemiec i Austro-Węgier– Akt 5 Listopada zapowiadający utworzenie państwa jednak bez określenia granic. Pierwsza wypowiedź polityczna, przekreślająca dotychczasową solidarność zaborców w uznawaniu sprawy polskiej za wewnętrzną tych państw.

1917, 22 stycznia. Orędzie prezydenta USA Woodrowa Wilsona, w którym stwierdzał, że mężowie stanu są zgodni, iż powinna powstać zjednoczona, niezależna Polska.

Marzec. Rewolucja w Rosji. Deklaracja nowych władz rosyjskich o utworzeniu niepodległego państwa polskiego z ziem zamieszkiwanych przez większość polską, jednak związanego przymusowym sojuszem z Rosją.

4 czerwca. Decyzja o utworzeniu armii polskiej we Francji.

Czerwiec – lipiec. Początek formowania na terenie Rosji jednostek złożonych z Polaków służących dotąd w armii rosyjskiej.

Sierpień. Powstanie Komitetu Narodowego Polskiego z siedzibą w Paryżu, prowadzącego akcję dyplomatyczną na Zachodzie na rzecz niepodległości Polski.

Lipiec– sierpień. Odmowa złożenia przysięgi sojuszowi z Niem-

Jerzy Bitschan

Wilhelm Haluza

Tadeusz Jabłoński

Antoni Petrykiewicz

Józef Walawski

Franciszek Manowarda de Jana

Orlęta Lwowskie

Pierwsza wojna światowa zbliżała się do końca, a wraz z nią trwająca od 1795 r. niewola narodu polskiego. Jednak budowa niepodległej Polski nie była procesem łatwym, krótkotrwałym i bezkrwawym. Pierwsze strzały w zmaganiach o granice Rzeczypospolitej padły jeszcze przed 11 listopada 1918 r. W nocy z 31 października na 1 listopada 1918 r. oddziały ukraińskie rekrutujące się z żołnierzy rozpadającej się armii austro-węgierskiej, ochotników i Strzelców Siczowych opanowały Lwów i całą Małopolskę Wschodnią. Ukraińcom przeciwstawiły się początkowo bardzo skromne siły polskie. Linia walk przebiegała nieregularnie przez ulice miasta. Zaciekle boje prowadzono m.in. o Szkołę Sienkiewicza, Dom Techników, Dworzec Główny, Cytadela, Szkołę Kadeczek, Poczta Główną na Kulparkowie. Walki toczyły się ze zmiennym powodzeniem. Przy koszarach Wuleckich obrońcy Lwowa 4 listopada stoczyli zwycięski bój ze Strzelcami Siczowymi, natomiast podjęty w 5 dni później atak na gmach Sejmu Krajowego, przeprowadzony ulicą Mickiewicza i przez Ogród Jezuicki, zakończył się niepowodzeniem i przyniósł stronie polskiej znaczne straty. Stopniowo oddziały polskie uzyskały jednak przewagę, a 20 listopada do miasta dotarła odsiecz prowadzona przez płk. Michała Tokarzewskiego-Karaszewicza. Już następnego dnia wojsko ukraińskie zostało wyparte na przedmieścia Lwowa, który jednak nadal pozostawał obleżony. Wojna została rozstrzygnięta zwycięsko przez Polskę dopiero w lipcu 1919 r., w czasie zwycięskiej ofensywy, w której m.in. uczestniczyły pułki wielkopolskie i przybyła z Francji Błękitna Armia gen. Józefa Hallera.

Tato, idę na wojnę

Fundament obrony Lwowa stanowią młodzież, nazwana Orłętami. Rekrutowały się one z 1421 chłopców i dziewcząt, którzy nie ukończyli 18. roku życia. Reprezentowali wszystkie lwowskie warstwy społeczne.

cami i Austro-Węgrami przez większość żołnierzy Legionów Polskich. Piłsudski uwięziony w Magdeburgu.

15 września. Powołanie przez okupantów niemieckich i austriackich w Warszawie Rady Regencyjnej jako tymczasowej polskiej władzy państwowej.

1918, 8 stycznia. Orędzie prezydenta USA Wilsona wymieniające 14 warunków przyszłego pokoju: w punkcie 13. stwierdzano konieczność stworzenia niepodległego państwa polskiego.

15/16 lutego. Zbrojny protest II Brygady przeciw pokojowi brzeskiemu między państwami centralnymi a Ukrainą – przejście na rosyjską stronę frontu pod Rarańczą i dołączenie do II Korpusu Polskiego na Wschodzie.

3 czerwca. Deklaracja wersalska premierów Francji, Wielkiej Brytanii i Włoch stwierdzająca, że powstanie niepodległego państwa polskiego jest warunkiem trwałego pokoju w Europie.

23 października. Rada Regencyjna powołuje rząd Józefa Świeżyńskiego, który bez zgody niemieckich okupantów zarządza pobór do Polskiej Siły Zbrojnej i zwraca się do Komitetu o reprezentowanie go wobec państw ententy.

27 października. Utworzenie w Krakowie Polskiej Komisji Likwidacyjnej, która przejęła władze w zachodniej części zaboru austriackiego; w części wschodniej rozpoczęła się wojna polsko-ukraińska.

7 listopada. Powstanie w Lublinie Tymczasowego Rządu Ludowego Republiki Polskiej pod przewodnictwem Ignacego Daszyńskiego.

10 listopada. Powrót Józefa Piłsudskiego z Magdeburga. Początek rozbijania Niemców w Warszawie i na prowincji.

11 listopada. Zawieszenie broni między Niemcami a ententą. Zakończenie I wojny światowej. Objęcie władzy nad Polską Siłą Zbrojną przez Piłsudskiego.

16 listopada. Telegram Józefa Piłsudskiego do wszystkich państw uczestniczących w wojnie i neutralnych zawiadamiający o powstaniu niepodległego państwa polskiego.

Stanowili oni czwarta część obrońców i mniej więcej czwartą część spośród przeszło tysiąca pięciuset poległych po polskiej stronie. Symbolem Orłąt stali się czternastoletni Jurek Bitschan i trzynastoletni Antoś Petrykiewicz, najmłodszy kawaler Krzyża Orderu Virtuti Militari. Jurek Bitschan urodził się 29 listopada 1904 r. w Piaskach pod Sosnowcem. Był synem Aleksandry Zagórskiej, znanej lwowskiej działaczki niepodległościowej, zaprzyjaźnionej z Józefem Piłsudskim, uczestniczki obrony Lwowa i organizatorki Ochotniczej Legii Kobiet. Uczył się w gimnazjum im. Henryka Jordana, należał do harcerstwa. Uciekł z domu, by dołączyć do walczących. W pozostawionym liście, datowanym na 20 listopada 1918 r., pisał do swojego ojczyma: „*Kochany Tatusiu, idę dzisiaj zameldować się do wojska. Chcę okazać, że znajdę na tyle siły, by móc służyć i wytrzymać. Obowiązkiem też moim jest iść, gdy mam dość sił, a wojska braknie ciągle dla oswobodzenia Lwowa. Z nauk zrobiłem już tyle, ile trzeba było. Jerzy*”. Dołączył do kompanii obrońców Kulparkowa. Początkowo nie chciano go przyjąć z powodu zbyt młodego wieku, w końcu jego dowódca uległ namowom. Kompania kulparkowska zaatakowała 21 listopada oddziały ukraińskie na Pohulance i Snopkowie. Zajęto Snopków, jednak atak na koszary naprzeciw Cmentarza Łyczakowskiego załamał się w silnym ogniu nieprzyjaciela. W czasie natarcia poległ Jerzy Bitschan oraz kilku innych niewiele starszych chłopców, głównie uczniów gimnazjalnych. Pośmiertnie Bitschana odznaczono Krzyżem Niepodległości, Krzyżem Walecznych i Krzyżem Obrońców Lwowa.

Urodzony w 1905 r. Antoni Petrykiewicz w chwili rozpoczęcia walk o Lwów był uczniem drugiej klasy gimnazjum. Walczył w oddziale Romana Abrahama, późniejszego generała WP, na Górze Stracenia. Jak wspominał wiele lat później gen. Abraham, Petrykiewicz w walce był nieustępliwy. Został ciężko ranny w boju na Persenkówce. Zmarł z ran 15 stycznia 1919 r. Poległych rówieśników Petrykiewicza i Bitschana było jednak znacznie więcej. W rejonie Szkoły Sienkiewicza 5 listopada zginął piętnastoletni Wilhelm Haluza, o którego odwadze dowódca odcinka mjr Zdzisław Tatar-Trzeźniowski wyrażał się z najwyższym uznaniem. Tego samego dnia poległ przy ul. Bema rówieśnik Wilhelma – Józef Walawski. Dwa tygodnie później w nieznanych okolicznościach zginął brat bliźniak Józefa Walawskiego – Piotr. Dwunastoletni Jan Dufurat padł 9 listopada na Odcinku I. Czternastoletni Tadeusz Wiesner walczył na Kulparkowie. Aresztowany w domu rodziców po przejściowej utracie tej dzielnicy przez Polaków, został rozstrzelany przez żołnierzy ukraińskich na dworcu Podzamcze. W natarciu na Szkołę Kadecką poległ czternastoletni Tadeusz Jabłoński. Najmłodszy pozostał w służbie wojskowej również po oswobodzeniu Lwowa. W Dawidowie zginął 29 grudnia 1918 r. piętnastoletni sanitariusz Franciszek Walery Manowarda de Jana. To tylko nieliczne przykłady heroizmu tych najmłodszych obrońców miasta, także dzięki ich poświęceniu noszącego dumne miano Semper Fidelis.

Orłęta poległe w czasie obrony Lwowa pochowano na zbudowanym w niepodległej Polsce Cmentarzu Obrońców Lwowa. Najmłodszym spośród spoczywających w tym panteonie był 6-letni Oswald Anissimo. Został on zamordowany 18 listopada wraz ojcem Michałem, legionistą, zgodnie z zapowiedzią dowódcy sił ukraińskich Dymitra Witowskiego, że mężczyźni zamieszkali w domach, z których padną strzały, będą rozstrzeliwani. Poświęcenie i determinacja najmłodszych obrońców Lwowa nie były daremne. Niepokonani utrzymali miasto do chwili nadejścia odsieczy Wojska Polskiego. W II Rzeczypospolitej tradycja Orłąt Lwowskich weszła na trwałe do świadomości narodowej, stając się jednym z elementów kształcenia patriotycznego młodzieży szkolnej i wychowania jej w duchu spadkobierców tradycji walk o niepodległość.

Źródło: Specjalny dodatek IPN we współpracy z „Dziennikiem”, rok 2008

